

D'CLINIC studios: Kedves ismeretlen

A szlovéniai Lendván, majd 2015-től Zalaegerszegen működő D'CLINIC studios egy független artist-run space¹, amely egy néhai mosodából galériává varázsolt térben mutat be időről-időre külföldi rezidens alkotókat. A D'CLINIC által kínált 2-4 hetes program keretében a művészek szervezett egyestés kiállításokon, köztéri akciókon, beszélgetéseken keresztül szólítják meg a hatvanezres megyeszékhely lakosságát. Beszámolóink a D'CLINIC első öt évét átfogó kiállítás² mentén ad betekintést a rezidenciaprogram működésébe. A kiállítás így – a megfogadó kísérletek, témafelvetések számbavétele mellett – a művek utóéletének gondozásában is szerepet vállalt. A „What we have in common?” – a decemberi tárlat címe – summázó, önreflexív mottó is egyben, amely az ismerős vs. ismeretlen, a lokális vs. átmeneti közös halmazainak felrajzolására vállalkozott.

A D'CLINIC REZIDENCIAPROGRAM elsődleges célja, hogy olyan teret biztosítson a vendégalkotók számára, ahol koncentráltan saját alkotótevékenységükkel foglalkozhatnak, ahol meg tudják osztani tapasztalataikat, és ahol együttműködések, közös munkák szülehetnek minden kényszer és formalitás nélkül. A D'CLINIC programjaiban különféle keretek – vagy, ahogy a szervezők nevezik, kutatási platformok – közül választhatnak az érdeklődők, attól függően, hogy mik a terveik, mi inspirálja őket leginkább ebben a poszt-szocialista országok egzotikumával átítatott környezetben. A **TRACTOR**-program az egyéni alkotást támogatja, míg a **MiXER**-projektek két-két – pályázat útján kiválasztott – egymásnak idegen és eltérő műfajokban mozgó művész együttműködését, összekapcsolását szorgalmazzák. Minden MiXER-résztevő párosnak feladata egy-egy művészkönyv megtervezése is, amely a kollaboráció dokumentációjául szolgál.

Hét kérdés, és hét alkotás mentén beszélgettünk Pál Katja festőművésszel, a D'CLINIC alapítójával és munkatársával, Tóth Norbert képzőművésszel.

- *A D'CLINIC eseményein több ízben mutattok be olyan alkotói praxisokat, amelyek értelmezése, azt gondolom, nehezített pálya azoknak, akik kevésbé igazodnak ki a művészet korábbi fejezeteiben. Például az egyik legutóbbi rezidens, Billie Hanne (Belgium) lírai, asszociációra épülő koreográfiái is elsősre zavarba ejtők lehetnek azok számára, akik nem találkoztak a mozdulatművészet történeti hagyományával, mondjuk Isadora Duncan vagy Madzsar Alice nevével. Alapvetően klasszikus, amit Billie csinál – mégis kérdés, mennyire lehet egy ilyen értelmezésnek megágyazni? Vagy, hogy lehet felülírni azt az elutasító attitűdöt, amely mondjuk a kortárs tánc, mozdulatművészet, performansz – mint jellemzően idegen, ismeretlen hívószavak*

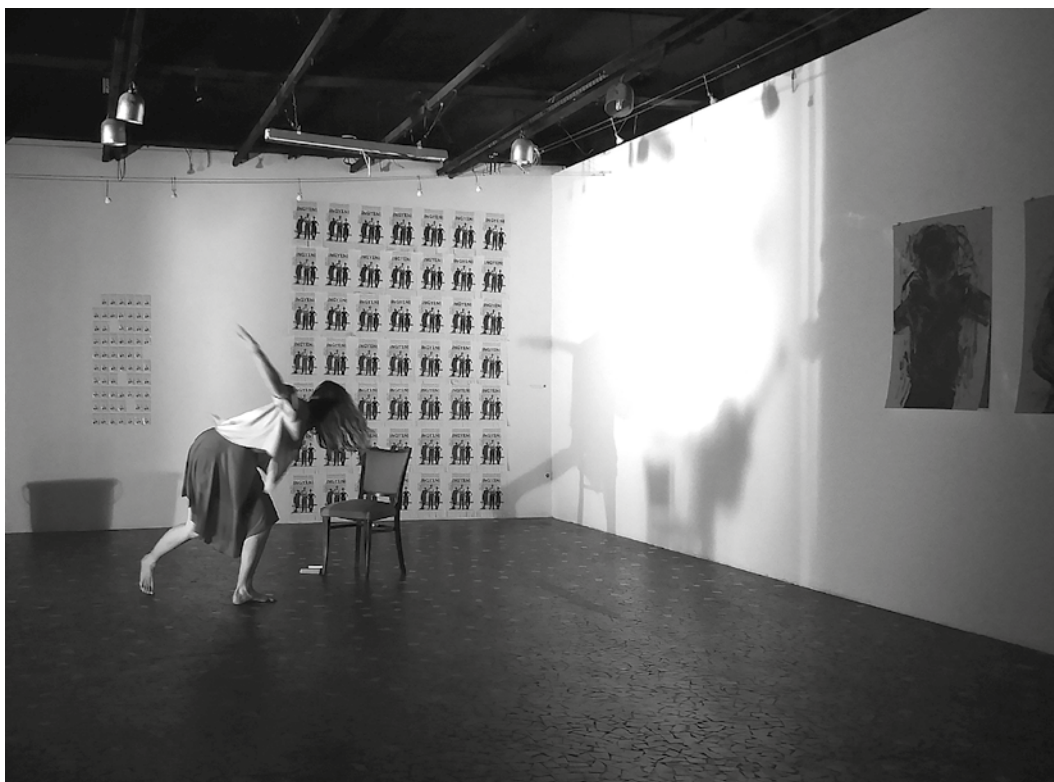
¹ A kortárs kulturális szerveződés egy népszerű formája: egy művészek által alapított és működtetett kulturális tér. Olyan független kezdeményezéseket szokás ide sorolni, amelyek jellemzően valamilyen helyi kulturális intézményi hiányosság és a helyi közeg igényei közt jelentkező részre reagálnak.

² A D'CLINIC 2016 második felében két nagyobb kiállításon is bemutatta a művészeit. Előbb a Szombathelyi Képtárban a hazai művészeti közegben mozgó külföldi képzőművészeknek teret adó *INTEAM* című tárlaton és a hozzá kapcsolódó kerekasztal-beszélgetésen, majd az év végén *WHAT WE HAVE IN COMMON?* címmel Budapesten, a Művelődési Szint (Mű-szi) galériaterében. Az utóbbi kiállítás egy visszatekintés volt a D'CLINIC első 5 évére. A munkákat ilyen formában még nem láthatta együtt a hazai közönség, hiszen ezek jobbára kísérletek, témafelvetések, vázlatok, amiket a rezidensidőszakok alatt kezdtek el kibontani, és többnyire csak később, már Magyarországtól távol fejeztek be teljesen az alkotók.

– *kapcsán beindul az emberek fejében?*

- A performansz, mint műfaj, mindenképp nehezített terep és valóban zavarba ejtő. De ezen nincs mit csodálkozni, hiszen a közönség nem sok akcióművészeti előadással találkozik Zalaegerszegen. Katja pont ebből az indítatásból válogatta be Billie-t a meghívott rezidensek közé. A terület, amit képvisel, kiváló terep arra, hogy érzékenyítsük a közönséget. Egészen elemi dolgok kerülnek ilyenkor a fókuszba, például milyen távolságra „illik” megállni, mennyire szabad közel menni a performansz alatt, egyáltalán mik a keretek: hogyan lehet viselkedni, mire érdemes figyelni. Abba, hogy egy-egy műfajt, médiumot kifejezetten keresünk a D'CLINIC rezidenciaprogramjába, kétségkívül van egyfajta kísérletező, edukációs szándék is.

Billie Hanne *Mély barna tenger* (Deep Brown Sea) előadása kapcsán maga a helyszínválasztás, a Fischer-ház is vonzerőt jelenthetett a nézők számára, egész sokan voltunk. Például a bemutató hozadéka volt, hogy Torma Attila [szerk. zalaegerszegi alkotó] szintén jelezte, hogy a jövőben szívesen tervezne ide egy akciót. Ez friss fejlemény, Katja megkapta a műteremházat [korábban a kiváló szobrászművész, Fischer György stúdiója], így az elkövetkező évben azzal is szeretnénk kísérletezni, hogy egy klubhoz hasonló, eleven, használatban lévő helyet szervezzünk ide.

Billie Hanne: *Mély barna árok* (performansz dokumentáció, Müszi, Budapest, 2016)

Fotó: D'CLINIC studios

- *A programban részt vevő művészek a világ minden tájáról érkeznek: Dél-Amerikától a közeli, szomszédos országokon át egészen Ázsiáig. Ez a kulturális távolság (eltérő kulturális referenciák, esetenként más esztétikai viszonyrendszer) mennyire tolmácsolható a helyi közönség számára? Blair Johnston (USA) képzőművész színes, optimizmustól lüktető absztraktjai olykor anyaghasználatukban is – első látásra a „keményvonalas” magasművészettől idegen – dekor-, alkalmazott anyagokhoz (díszítőszalag, nemez) nyúlnak.*

- Pont Blair Johnston körül az itt-tartózkodása alatt egy kisebb fanklub alakul ki. Ebben valószínű az

Blair Johnston - kiállítási enteriőr
(Müsz, Budapest, 2016)
Fotó: Fazekas Nikoletta

is szerepet játszott, hogy Johnston a helyi iskolákban is előadásokat tartott. Az anyaghasználatát, azt gondolom, – mint általában a programra érkező művészekét – a helyi, könnyen hozzáférhető, olcsó, talált anyagok határozták meg. Ez egyszerre praktikusság, összeegyeztethető a rezidenciaprogramok nomád jellegével (megérkezel valahova, eltöltesz pár hetet, majd tovább indulsz, adott esetben egy következő helyszínre), másfelől a legelemibb módja annak, hogy relatíve rövid idő alatt hogyan tud alkotóként kapcsolódni a helyi közeghez. Johnston esetében, azért ez a popos felfogás, az eltérő anyagminőségek bohém, könnyed ütköztetése, alapvetően nem tér el attól az alapkonceptiótól, amellyel a programra jelentkezett.

- *Ahogy említetted, a rezidenciaprogram során – kimondott vagy ki nem mondott elvárásként – kínálkozik, hogy az alkotó valamilyen módon a helyi közösséggel és környezettel kapcsolódási pontokat keressen. Szerintetek ez mennyire lehetséges egy 2-4 hetes időszak alatt? Mi a tapasztalatotok, mennyire lehet terhes vagy épp inspiráló ez a szituáció egy ideérkező művész számára? Mennyire jellemző, hogy helyspecifikus munkák születnek? Alexandra Ungern-Sternberg (Brazília) kifejezetten egy személyes műtfeldolgozásra épülő projekttel pályázott a D'CLINIC programjába. Alexandra fiktív és valós családi történeteket keverve, az etnográfus, a régész, vagyis a megfigyelő tudatos szelekciójával leegyszerűsített tus-tárgy-portrékon keresztül próbált közelebb kerülni a saját nagyszülei Magyarországról Brazíliába emigrálásának történetéhez. Ungern-Sternberg archeológiai, művészeti kutatása hazai kontextusban a Vajda-, Korniss-féle felfogásra emlékeztet.*

- Igen, az „Egyszer volt...” (It Once Was...) projekt kiindulópontja valóban a családi legendárium apropóján végzett művészeti feltáró munka volt. Az elkészült rajzok azonban megmaradtak vázlat szintjén. Alexandra estében az volt a benyomásunk – amiben ő is megerősített –, hogy mielőtt elutazott, akkor kezdhetne volna el igazán a gyűjtésből letisztuló munkát. Izgalmas vizuális párhuzam, hogy ebben az időszakban Norbi és én egy, a helyi Tourinform Iroda számára készülő interaktív tájékoztatófüzet szerkesztésén dolgoztunk. Ez a formátum és vizuális fogalmazásmód, a színezős könyvekhez hasonló tömörség, azt hiszem, Alexandra munkáit is meghatározta.

- *A kortárs fősodorban vannak kurrens, megkerülhetetlen témák, amelyekhez a hazai közoktatáson szerzett művészeti ismeretek sok esetben elég kevés fogódzót kínálnak. A témák ismerőssége vs. idegensége például felmerül Liz Werbicki (USA) „Cherry popping” című videómunkája kapcsán, ahol a gender (társadalmi nemek tudománya) megközelítés egy adekvát értelmezési keretnek tűnik. Mit gondoltok, ilyen esetekben egy nyilvános prezentáció vagy egy beszélgetés a művésszel (a lehetséges elméleti háttér vagy az alkotó állásfoglalásának ismertetése) mennyire adhat hozzá a munkák kontextusához? Szerintetek a D'CLINIC feladata vagy felelősség-e ezeket az interpretációs helyzeteket előkészíteni, vagy szerencsésebb szabad mozgásteret hagyni a nézőnek? Nyilván ez a kérdés már a kiállítás-rendezések során is felmerül, például mennyire használtok értelmező szövegeket?*

- Ez minket is nagyon foglalkoztat. Számunkra is kérdés, hogy kell-e ilyen jellegű közművelődési feladatot vállalnunk a D'CLINIC kapcsán. Alapvetően nem szerettünk volna ilyen szerepet, viszont sok esetben úgy éreztük, hogy a helyzet, a közönség megkívánja. A zalaegerszegi kulturális életben amúgy nem most találkozunk ezzel a dilemmával először. A helyi ZAZEE Kulturális

Alexandra
Ungern-Sternberg:
Egyszer volt...
(részlet), 2016
Fotó:
Fazekas Nikoletta

Egyesület keretein belül folytatott beszélgetések is felvetették korábban, hogy ez a hiánypótló tevékenység (pl. kortárs kulturális események szervezésénél) tulajdonképpen miért a civil szektorra hárul.

- *Milyen eszközeitek vannak a közönség elérésére?*

- A helyi média szerepe ebben kulcsfontosságú. A szerkesztők pedig nyitottak, jó kapcsolatunk van mind a nyomtatott sajtóval, mind a rádióval, tévével. Lokális szinten, azt gondoljuk, ez jól működik, hiszen ezekből a csatornákból tájékozódnak az emberek, és nyilván kisebb a „zaj” is, ami elterelheti a figyelmüket. Fontosak még a köztéri művészeti akciók is, amik inkább a szájhagyományra, a személyes ajánlásokra épülő kommunikációt erősítik. Ezeknek mindig nagyon örülünk. Végeredményként mindig az a cél, hogy a rezidens művész érezze jól magát, nyilván ennek egyik feltétele, hogy van érdeklődés az iránt, amit csinál.

- *A köztéri akciók farvizén vannak kifejezetten participatorikus kezdeményezések az általatok bemutatott munkák között. Hogy viszonyul a D'CLINIC közönsége ezekhez az aktív közreműködését feltételező alkotásokhoz? Maga a személyes találkozás – a művészet kimegy a galériatérből, esetleg a közös munka, meny-*

Liz Werbicki: *Cherrypopping*
(videó, performansz, installáció),
Best of D'C, Gönczi Galéria, 2016
Fotó: D'CLINIC studios

nyiben segíti a valós közeledést magához a kortárs művészethez?

- Erre jó példa a három alkotót tömörítő Kép Klub kollektíva. A „munkaruhás művészeti munkásokból” álló csoport tagjai Zalaegerszegen találkoztak először, és itt kezdtek el együtt gondolkodni, dolgozni. A három művész, név szerint: Amy Ritter (USA), Kieran Butler (Ausztrália) és Rob Burton (Nagy-Britannia). A Kép Klub arra kérte a zalaegerszegieket, hogy ajánljanak fel egy tárgyat vagy egy felületet a projekthez. A felajánlások között egyebek mellett garázsajtó, kerítés, bicikli, táska és ruhanemű is szerepelt. Miu-tán a művészek találkoztak és elbeszélgettek az adományozóval, az adott közreműködőre vagy családra jellemző színeket, motívumokat beépítve készítették el a személyre szabott alkotásokat. Arra törekedtek, hogy megértsék az ismeretlen környezetet, és új kapcsolatokat építsenek a helyek és emberek között. A Kép Klub így nemcsak a három művész, de az egész helyi közösség együttműködésévé vált.

És valóban, a Kép Klub híre informálisan terjedt, először fiatalok, párok hívták meg őket... Nem merült fel, hogy ez művészet vagy sem. Maga a közös gyakorlat, a találkozások, a művészek lendületes hozzáállása volt a katalizátor. Hogy lehet szabadabban gondolkodni akár arról is, hogy a művész tulajdonképpen mit is csinál, kicsoda, mi a szerepe? Ez a projekt nekünk is megmutatta, hogy nagyon sok nyitható, aktivizálható ember van.

A Kép Klub hirdetőplakátja
Fotó: D'CLINIC studios

- A rezidenciaprogramok sok esetben szeretnék serkenteni a művészek közti kooperációt, ahogy azt maga a Mixer kategória is teszi. Mennyire sikerültek jól szerintetek ezek az együttműködések?

- Tóth Norbert: Csoportban való gondolkodás, az együttműködés kétségkívül a kortárs művészet legitím formái. Véleményem szerint azonban a művészet „nem csapatsport”. Tapasztalatom szerint az ilyen együttműködéseknel az egyik fél jellemzően dominál a másik fölött. Ez nem mindig termékeny a végeredményt tekintve – legalábbis nekem ez a Mixer egyik tanulsága. Nyilván a csoportos formának vannak tagadhatatlan előnyei is: sokat lehet tanulni akár technikailag, akár szemléletben a másiktól, a többiektől. Visszakanyarodva a D'CLINIC-hez, persze az a lényeges kérdés, hogy a rezidens alkotó milyen motivációval érkezik hozzánk: inkább erre a kölcsönös tanulási folyamatra nyitott, vagy az az elsődleges szempontja, hogy a saját elképzeléseit – konszenzusok nélkül – a lehető legmaradéktalanabban megvalósítsa?

- Pál Katja: Erről eltér a véleményünk, engem kifejezetten érdekelt az eltérő médiumban, megközelítésekben alkotó művészek „összeeresztése”. A Mixerre, mint a D'CLINIC egy tanulságos kísérletére gondolok. Nyilván nem minden esetben jött létre az az ideális arány, állapot, amire a kategória kialakításakor gondoltunk. A Mixer keretében együtt dolgozó művészeknél fontos hozadéknak tartom, hogy egy közösen előállított, szerkesztett művészkönyvet kell összehozni a projekt dokumentációjaként. Ez jó alkalom lehet magára a csoportmunkára való önreflexióra, illetve a kiadvány, fanzine formátum adott, így talán maga az együttműködés is kiegyensúlyozottabb.

Shen-Yuan Su (Tajvan) & Michael Conforti (Kanada): *LOGIN_ID*
Fotó: D'CLINIC studios

Videó dokumentáció: D'CLINIC videócsatornáján

Hayley Sceivenor (Ausztrália) & **Niels Poiz** (Belgium): *Words with Friends* (enteriőrfotó, Szombathelyi Képtár, 2016)

Fotó: D'CLINIC studios

- A megismerés, a feltérképezés, a környezet (történeteivel, szociális viszonyaival) letapogatása központi fogalmak, folyamatosan visszatérő téma a rezidens alko-

tóknál. Ezek a módszerek, reflexiók szerintetek mennyire formálják a helyiek saját városukhoz való viszonyát – ha az „idegen” szemüvegén keresztül, vagyis egy-egy alkotáson keresztül tekinthetnek saját környezetükre?

- Az első két-három alkalom után azt vettük észre, hogy ezek a lokális tapasztalatot receptszerűen feldolgozó munkák unalmassá váltak a visszajáró látogatók számára. Egyszer van egy ilyen aha-élmény. Az ide-érkező művészek több mint fele, véleményem szerint, nagyon hasonlóan dolgozza fel a helyi impulzusokat. Ismétlődő elemek, alkotói stratégiák: a gyűjtés, a talált tárgyak és történetek beépítése, leltárkészítés. Adott esetben ezt a Mixer-kategória még tompíthatja. Ritkábban az a benyomásunk, hogy az adott munka szépen szervesül, nem erőlködik azon, hogy a helyi kontextust mozgásba hozza. Viszont pozitívum, hogy a helyi múzeum szempontjából például ezek a direkt kapcsolódások is relevánsak.

Másik magyarázat maga a rezidenciaprogram időtartama, vagyis rövidege, a programot záró kiállítás, bemutató nyomása lehet. Az alkotók sok esetben nem tudják elengedni saját elvárásaikat – 90%-ban nem tudják, így befejezetlen műveket publikálnak, vagy sokszor a folyamat bemutatása kerül előtérbe a záróeseményeken. Érdekes ellentmondás, hogy a D'CLINIC-kel pont ezeket az előzetes viszonyulásokat, prekonceptiókat szeretnénk levetkőzni, nyitott, szabad teret adni a vendégművészeknek, egy adott elvárás-rendszerhez való igazodás helyett.

- *És mi jön most?*

- A rezidenciaprogramban egy kisebb szünet. Úgy érezzük, hogy két év után eljött a reflexió ideje. Illetve az értékelés mellett szeretnénk magunk is az alkotómunkára koncentrálni – alapvetően ez az artis-run helyek egyik hátulütője, hogy az ember figyelmét, kapacitását jórészt lefoglalja a művészeti szervezés. Megfontolandó, hogy a program gyakorisága helyett inkább hosszabb időtartamra fogadjuk a művészeket, mondjuk 2-3 hónapra. Így talán nem lenne domináns motiváció a helyi környezet- olykor már kényszeres – feldolgozása sem.

(2017. január, Skype-interjú)